

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ**

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО НАПИСАННЯ
КУРСОВОЇ РОБОТИ**

з дисципліни:

«Бухгалтерський облік (загальна теорія)»

для студентів III курсу денної форми навчання
спеціальності 6.030509 “Облік і аудит”

ТЕРНОПІЛЬ-2015

Методичні вказівки до написання курсової роботи з дисципліни “Бухгалтерський облік (загальна теорія)” для студентів III курсу денної форми навчання спеціальності 6.030509 “Облік і аудит” // Укладач: к.е.н., доц. Кравчук Н.В. — Тернопіль: ТНТУ, 2015. – 25 с.

Укладач: Кравчук Наталія Василівна
к.е.н., доц. кафедри бухгалтерського обліку та аудиту ТНТУ

Рецензент: Синькевич Надія Іванівна
к.е.н., доц. кафедри бухгалтерського обліку та аудиту ТНТУ

Навчально-методичні матеріали розглянуті і затверджені на засіданні кафедри бухгалтерського обліку та аудиту
протокол № 1 від 27 серпня 2015 р.

Схвалено і рекомендовано методичною радою факультету економіки та підприємницької діяльності
протокол № 1 від 31 серпня 2015 р.

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ ТА ПІДГОТОВКИ ДО ЗАХИСТУ КУРСОВИХ РОБІТ

Структура кожної курсової роботи:

- титульний аркуш;
- зміст;
- теоретична частина: тема, вступ, основні підрозділи, висновки, список використаних джерел;
- практична частина: задача та її вирішення;
- додатки.

Перша частина кожної курсової роботи, – *теоретична*. Під час її виконання студенту необхідно розглянути одне теоретичне питання із запропонованого нами переліку тем (табл. 1.1) за обраним варіантом. Вибір варіанта теоретичної частини здійснюють відповідно до переліку тем і варіантів, що викладені у розділі «Тематика теоретичної частини» та за порядковим номером прізвища студента з журналу обліку студентів академічної групи, де виконують курсову роботу.

Теоретична частина роботи, по суті, є письмовим рефератом. Спочатку треба скласти простий план з трьох підрозділів, потім виконати за ним реферат. Там, де це можливо, обов'язково повинні бути наведені за текстом якісь конкретні приклади, що будуть наочно ілюструвати основні положення теоретичного дослідження. У вступі треба показати, наскільки актуальним є розгляд цього питання в сучасних умовах господарювання. Обов'язково надайте посилання на використані інформаційні джерела. Усю додаткову інформацію викладіть у Додатках, якщо в цьому виникне потреба.

Друга частина кожної курсової роботи – *практична*, запропонована нами в розрізі *10 варіантів*. Вибір варіанта цієї частини роботи здійснюють також відповідно до журналу обліку студентів академічної групи, де виконується курсова робота, «по колу»: з 1 до 10 варіанта виконують студенти, прізвища яких розташовані у журналі групи відповідно до номерів 1-10; потім варіанти повторюються, але вже для прізвищ під порядковими номерами 11-20 і так далі (залежно від того, скільки студентів навчається в окремій академічній групі).

Щоб успішно виконати увесь комплекс завдань, необхідно уважно ознайомитись з його вихідними даними та з відповідними методичними рекомендаціями, що надаються до кожної курсової роботи.

Оформлення курсових робіт має дотримуватись наступних вимог.

Текст необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве – 2,5 мм; праве – не менше 1,5 мм; верхнє – не менше 20 мм; нижнє – не менше 20 мм. Інтервал тексту – 1,5.

Зразок оформлення титульного аркушу курсової роботи наведений нами у Додатку А.

Заголовки структурних частин роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «РОЗДІЛ II. ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами симетрично до тексту. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку наприкінці заголовка не ставлять. За заголовком підрозділу (через одну строку) друкують текст. Кожен розділ друкують з нової сторінки. Назву розділу розташовують на цій же сторінці зверху симетрично до тексту. Переноси у назві неприпустимі. Підрозділи нумерують арабськими цифрами з крапкою.

У процесі виконання студентом курсових робіт з дисципліни «Бухгалтерський облік» *обов'язково* здійснюється індивідуально-консультативна робота, у вигляді проведення консультацій, з боку лектора та викладачів, які проводять практичні заняття. Це дає змогу отримувати студентом необхідну допомогу: відповіді на конкретні запитання або пояснення з певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування.

ТЕМАТИКА ТЕОРЕТИЧНОЇ ЧАСТИНИ

В обсязі 5-10 сторінок зробіть реферат, за своїм варіантом курсової роботи, табл.

1.1.

Таблиця 1.1

Перелік тем у розрізі варіантів курсової роботи

№ варіанта	Зміст теоретичного питання
1	Система бухгалтерського обліку в Україні.
2	Етичні та психологічні аспекти роботи бухгалтера
3	Історія обліку, теорії обліку та її критичний аналіз
4	Порівняльний аналіз систем бухгалтерського обліку різних країн світу
5	Форми (системи) бухгалтерського обліку та їх розвиток
6	Первинний облік: аналіз складу та напрямки розвитку
7	Бухгалтерський облік, його суть і значення
8	Основні принципи та вимоги до бухгалтерського обліку та фінансової звітності
9	Правові засади регулювання бухгалтерського обліку в Україні
10	Облікова політика підприємства
11	Основні напрямки удосконалення бухгалтерського обліку відповідно до МСФЗ
12	Трансформування бухгалтерського обліку в сучасних умовах господарювання
13	Характеристика господарського обліку
14	Актуальність методологічних розробок Луки Пачоллі
15	Фінансова звітність та положення, що регламентують її складання
16	Особливості бухгалтерського обліку в малому бізнесі України
17	Історія виникнення і застосування МСБО
18	Значення інвентаризації та загальний порядок її здійснення
19	Облікові реєстри у сучасному бухгалтерському обліку
20	Порівняння форм організації документування господарських операцій щодо їх обліку
21	Оборотні відомості: їх види, призначення та структура
22	Значення оцінки і калькуляції в сучасному обліку

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЇЇ ВИКОНАННЯ

Умова завдання курсової роботи

Загальна характеристика діяльності підприємства: умовне підприємство Приватне акціонерне товариство «Морозко» (далі, ПрАТ «Морозко» або, – Товариство) відповідно до КВЕД (Класифікації видів економічної діяльності) України займається виробництвом промислового холодильного та вентиляційного устаткування. Тож, *продукція цього підприємства*, – холодильні вітрини, шафи, ванни, охолоджувані столи тощо, – призначена для забезпечення продуктових магазинів та підприємств ринкової торгівлі, харчування та ресторанного бізнесу холодильним торговельним устаткуванням, що здатне забезпечити постійну підтримку визначених температурних режимів користувачам такого устаткування.

Банківською установою, де ПрАТ «Морозко» має свій *поточний рахунок*, є ПАТ «Райффайзен Банк Аваль».

Основними матеріалами, що використовує наше умовне підприємство у своїй виробничій діяльності є: металеві (пластмасові або скляні) листи, смуги, планшети різноманітних форм, пінополіуретанові наповнювачі, металеві чи пластмасові труби

різного діаметра, окремі комплектуючі вироби (двигуни, охолоджувальні агрегати, термостати) і таке інше.

Постачальники основних матеріалів нашого Товариства: пластмасові вироби – ПАТ «Хімпром» та ПП «Пластик», металеві вироби – ПАТ «Металік», скляні вироби – «Компанія Аспект-Плюс».

Метод обліку витрат на виробництво та калькулювання собівартості окремих видів продукції, що використовує Товариство, – нормативний.

Середньосписочна чисельність працівників у звітному періоді 46 людей.

В якості звітнього періоду ми будемо вважати 20XX рік (наприклад, 20XX рік = 2015 р.).

Задача 1. Складання Балансу підприємства на початок звітнього періоду

Необхідно: За даними, наведеними у таблиці 1.2 зробити групування господарських засобів підприємства за складом і розміщенням та за джерелами формування і цільовому призначенню. Результати оформити у вигляді табл. 1.3. Скласти Баланс підприємства ПрАТ «Морозко» на початок звітнього періоду (тобто, на 01.01.20XX р.).

Рекомендації до виконання задачі 1

Етап 1. Групування даних за статтями Балансу

Таблиця 1.2 містить дані про склад усіх активів, капіталу і зобов'язань умовного підприємства ПрАТ «Морозко», у розрізі окремих їх видів, станом на 01.01.20XX р.

Одиниця виміру, яка нами застосовується (див. табл. 1.2, 1.3), – тис. грн..

Ознайомтеся з переліком окремих видів ресурсів Товариства і видів джерел, за рахунок яких підприємство отримало ці ресурси (див. табл. 1.2, 1.3).

Таблиця 1.2

Перелік окремих видів активів, капіталу та зобов'язань ПрАТ «Морозко» станом на 01.01.20XX р. (1-5 варіанти)²

Види активів, капіталу, зобов'язань	Сума, тис. грн.				
	1 варіант	2 варіант	3 варіант	4 варіант	5 варіант
1. Чилер-прилади NECS-CN для охолодження термопластавтоматів, що використовуються при виробництві холодильного устаткування	60 000	72 000	48 000	69 000	33 000
2. Будівлі цехів основного виробництва	840 000	1 008 000	672 000	966 000	462 000
3. Комплектуючі вироби та покупні напівфабрикати	24 600	29 520	19 680	28 290	13 530
4. Резервний капітал підприємства	180 000	216 000	144 000	207 000	99 000
5. Вантажні автомобілі	74 000	88 800	59 200	85 100	40 700
6. Заборгованість по податках (перед бюджетом)	58 000	69 600	46 400	66 700	31 900
7. Будівля нового цеху Товариства, будівництво якої ще не закінчено підприємством ПрАТ «Морозко»	450 000	540 000	360 000	517 500	247 500
8. Будівельні матеріали (цегла, пісок, дошки, брус)	41 800	50 160	33 440	48 070	22 990
9. Заборгованість перед працівниками Товариства з оплати праці	420 000	504 000	336 000	483 000	231 000
10. Будівля складу виробничих запасів ПрАТ «Морозко»	150 700	180 840	120 560	173 305	8 2885
11. Програмне забезпечення для персональних комп'ютерів	8 000	9 600	6 400	9 200	4 400
12. Різні матеріали, що використовують при виробництві продукції	12 000	14 400	9 600	13 800	6 600

Продовження табл. 1.2

13. Заборгованість ПрАТ «Морозко» перед підприємством ПАТ «Хімпром» за раніше придбаний удароміцний АВ-пластик	14 000	16 800	11 200	16 100	7 700
14. Зварювальні апарати, що використовують підприємство для будівництва нового цеху	7 400	8 880	5 920	8 510	4 070
15. Зварювальні електроди, що використовують у процесі будівництва нового цеху Товариства	5 000	6 000	4 000	5 750	2 750
16. Статутний капітал	1 750 800	2 100 960	1 400 640	2 013 420	962 940
17. Оцинкована сталь із ПВХ-покриттям і металовироби на складі	40 000	48 000	32 000	46 000	22 000
18. Дебіторська заборгованість підприємства, строк погашення якої перевищує один календарний рік	100 000	120 000	80 000	115 000	55 000
19. Заборгованість Товариства перед фірмою ТОВ «Будматеріали» за цеглу, що придбана для будівництва нового цеху	38 000	45 600	30 400	43 700	20 900
20. Заборгованість покупців і замовників	304 000	364 800	243 200	349 600	167 200
21. Запасні частини до вантажівок	22 000	26 400	17 600	25 300	12 100
22. Різні виробничі устаткування, що перебуває в експлуатації	52 700	63 240	42 160	60 605	28 985
23. Довгостроковий кредит ПАТ «Райффайзен Банк Аваль»	740 000	888 000	592 000	851 000	407 000
24. Спеціальний одяг робітників підприємства	7 000	8 400	5 600	8 050	3 850
25. Забезпечення виплат персоналу з оплати праці	21 300	25 560	17 040	24 495	11 715
26. Заборгованість перед органами соціального страхування із сплати Єдиного соціального внеску (ЄСВ)	68 000	81 600	54 400	78 200	37 400
27. Поточний рахунок Товариства у Райффайзен Банку Аваль, у національній валюті	2 130 000	2 556 000	1 704 000	2 449 500	1 171 500
28. Устаткування для виробництва закатних магнітів на холодильні вітрини та шафи	9 450	11 340	7 560	10 867,5	5 197,5
29. Скло гнуге для холодильних вітрин на складі Товариства	3 700	4 440	2 960	4 255	2 035
30. Готівка	800	960	640	920	440
31. Короткостроковий кредит банку ПАТ «Райффайзен Банк Аваль»	89 000	106 800	71 200	102 350	48 950
32. Удароміцний АВ-пластик, що використовують для виробництва панелей охолоджувальних вітрин	8 550	10 260	6 840	9 832,5	4 702,5
33. Готова продукція	840 200	1 008 240	672 160	966 230	462 110
34. Продукція підприємства, виготовлення якої ще триває	1 220 000	1 464 000	976 000	1 403 000	671 000
35. Адміністративна будівля ПрАТ «Морозко»	120 000	144 000	96 000	138 000	66 000
36. Прибуток	1 000 200	1200240	800 160	1 150 230	550 110
37. Цільове фінансування	2 100 000	2520000	1 680 000	2 415 000	1 155 000

Продовження табл. 1.2

38. Витрати майбутніх періодів	2 400	2 880	1 920	2 760	1 320
39. Кредит банку ПАТ «Райффайзен Банк Аваль», строк погашення якого триває до 12 місяців	55 000	66 000	44 000	63 250	30 250

² усі основні засоби та нематеріальні активи наведені у табл. 1.2 виключно за їхньою залишковою вартістю.

Таблиця 1.3

Перелік окремих видів активів, капіталу та зобов'язань ПрАТ «Морозко» станом на 01.01.20XX р. (6-10 варіанти)²

Види активів, капіталу, зобов'язань	Сума, тис. грн.				
	6 варіант	7 варіант	8 варіант	9 варіант	10 варіант
1. Чилер-прилади NECS-CN для охолодження термопластавтоматів, що використовуються при виробництві холодильного устаткування	86 400	18 150	47 520	38 016	25 920
2. Будівлі цехів основного виробництва	1 209 600	254 100	665 280	532 224	362 880
3. Витрати майбутніх періодів	3 456	726	1 901	1 521	1 037
4. Комплектуючі вироби та покупні напівфабрикати	35 424	7 442	19 483	15 587	10 627
5. Додатковий капітал підприємства	259 200	54 450	142 560	114 048	77 760
6. Вантажні автомобілі	106 560	22 385	58 608	46 886	31 968
7. Різні матеріали, що використовують при виробництві продукції	17 280	3 630	9 504	7 603	5 184
8. Заборгованість по податках (перед бюджетом)	83 520	17 545	45 936	36 749	25 056
9. Будівельні матеріали (цегла, пісок, дошки, брус)	60 192	12 645	33 106	26 484	18 058
10. Заборгованість перед працівниками підприємства з оплати праці	604 800	127 152	332 640	266 112	181 440
11. Будівля складу виробничих запасів	217 008	45 587	119 354	95 484	65 102
12. Програмне забезпечення для персональних комп'ютерів	11 520	2 420	6 336	5 069	3 456
13. Скло вітринне від Компанії Аспект-Плюс на складі нашого ПрАТ	12 312	2 586	6 772	5 417	3 694
14. Статутний капітал	2 521 152	529 617	1 386 634	1 109 307	756 346
15. Заборгованість за придбані вироби із пластмаси перед підприємством ПАТ «Хімпром»	20 160	4 235	11 088	8 870	6 048
16. Труби сталеві та інші металовироби	57 600	12 100	31 680	25 344	17 280
17. Дебіторська заборгованість підприємства, строк погашення якої перевищує 1 календарний рік	144 000	30 250	79 200	63 360	43 200
18. Зварювальні апарати, що використовують у будівництві	10 656	2 239	5 860,8	4 689	3 197
19. Адміністративна будівля ПрАТ «Морозко»	172 800	36 300	95 040	76 032	51 840
20. Заборгованість Товариства перед фірмою ТОВ «Будматеріали» за цеглу, що придбана для будівництва нового цеху	54 720	11 495	30 096	24 077	16 416
21. Заборгованість покупців за охолоджувальні вітрини	437 760	91 960	240 768	192 614	131 328
22. Запасні частини до вантажівок	31 680	6 655	17 424	13 939	9 504

Продовження табл. 1.3

23. Виробниче устаткування – верстат для склеювання пластмас	75 888	15 942	41 738	33 391	22 766
24. Довгостроковий кредит ПАТ «Райффайзен Банк Аваль»	1 065 600	223 850	586 080	468 864	319 680
25. Забезпечення виплат персоналу з оплати праці	30 672	6 443	16 870	13 496	9 202
26. Готова продукція на складі підприємства	1 209 600	254 100	665 280	532 224	362 880
27. Заборгованість перед органами соціального страхування із сплати Єдиного соціального внеску (ЄСВ)	97 920	20 570	53 856	43 085	29 376
28. Поточний рахунок Товариства у Райффайзен Банку Аваль, у національній валюті	3 067 200	644 325	1 686 960	1 349 568	920 160
29. Скло віконне на складі підприємства	5 328	1 119	2 930	2 344	1 598
30. Короткостроковий кредит банку	128 160	26 923	70 488	56 390	38 448
31. Будівля нового цеху Товариства, будівництво якої ще незакінчено	648 000	136 125	356 400	285 120	194 400
32. Дверні та віконні блоки на складі підприємства	13 608	2 859	7 484	5 988	4 082
33. Продукція підприємства, виробництво якої ще триває	1 756 800	369 050	966 240	772 992	527 040
34. Спеціальний одяг	10 080	2 118	5 544	4 435	3 024
35. Прибуток	1 440 288	302 561	792 158	633 727	432 086
36. Кредит банку «Райффайзен Банк Аваль», строк погашення якого триває до 12 місяців	79 200	16 638	43 560	34 848	23 760
37. Зварювальні електроди	7 200	1 513	3 960	3 168	2 160
38. Резервний капітал	3 024 000	635 250	1 663 200	1 330 560	907 200
39. Готівка	1 152	344	634	507	346

² усі основні засоби та нематеріальні активи наведені у табл. 1.2 виключно за їхньою залишковою вартістю.

Вирішіть, які з них належать до активних, а які, – до пасивних статей Балансу, відповідно.

Згадаємо, що всі ресурси будь-якого підприємства є його активами, тоді як джерела утворення цих ресурсів є його пасивами і можуть бути як власними (капітал), так і запозиченими або залученими (зобов'язання).

Згрупуйте всі наведені дані (див. табл. 1.2, 1.3.) та віднесіть їх до окремих статей Балансу (див. Додаток А). Далі підрахуйте загальну суму за кожною статтею Балансу. Отримана за кожною окремою статтею сума вказуватиме на величину залишку коштів нашого підприємства за цією статтею, станом на 01.01.20XX року.

Етап 2. Визначення сум проміжних і кінцевих підсумків Балансу

Далі треба визначити суми підсумків за розділами Балансу (складанням значень (сум) за окремими статтями, які входять до складу певного розділу) й підрахувати загальні підсумки його активної та пасивної частин.

Примітка 1.1 Загальні суми підсумків активу та пасиву обов'язково повинні бути тотожними одна одній, що впливає з Балансової рівності:

$$\begin{array}{l} \text{Актив} \\ \text{(загальна сума всіх ресурсів)} \end{array} = \begin{array}{l} \text{Пасив} \\ \text{(загальна сума всіх джерел)}, \end{array} \quad (1.1)$$

$$\text{Актив} = \text{Власний капітал} + \text{Зобов'язання} \quad (1.2)$$

Етап 3. Складання початкового Балансу у статистичній формі 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»

Щоб наблизити наше умовне завдання до реальності, слід обов'язково використати статистичну форму 1 Балансу (Звіт про фінансовий стан) підприємства, Додаток А.

Заповнення форми 1 розпочинається із заповнювання її титульного аркуша. У табл. 1.4 наведена умовна інформація щодо цього.

Таблиця 1.4

Реквізити для заповнювання титульного аркуша Балансу (Звіту про фінансовий стан)

Реквізити статистичної форми 1	Реквізити Товариства, що пропонуються для заповнення	Державні Класифікатори України	Ресстраційні коди Товариства, що пропонуються для заповнення
Підприємство	ПрАТ «Морозко»	ЄДРПОУ – Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України	30427815
Територія	Тернопільська обл.	КОАТУУ – Класифікація об'єктів адміністративно-територіального устрою України	6310137500
Організаційно-правова форма господарювання	Акціонерне товариство приватного типу	КОПФГ – Класифікація організаційно-правових форм господарювання	3.2.1.2
Орган державного управління	<i>Не зазначати</i>	СПОДУ – Система позначення органів державного управління	6024
Вид економічної діяльності	Виробництво вентиляційних та охолоджувальних промислових установок	КВЕД – Класифікація видів економічної діяльності	29.23.0

У графі «Адреса» можна зазначити умовну (юридичну) адресу нашого Товариства: м. Тернопіль, 46000, вул. Подільська, 17.

Замість умовного позначення року надайте йому вигляд найближчого до строку виконання завдання реального року (звітного періоду), наприклад, – 2014 рік. При цьому слід пам'ятати, що *Баланс (Звіт про фінансовий стан) підприємства* завжди складається на останню дату звітного періоду. У нашому випадку це буде 31 грудня 20XX р.

Далі, Вам слід перенести всі суми по статтях Балансу (Звіту про фінансовий стан), а також розрахункові значення, що були отримані за підсумками кожного з розділів Балансу (Звіту про фінансовий стан), до графі «На початок звітного періоду» статистичної форми 1 «Баланс (Звіту про фінансовий стан) підприємства» (відповідно, у розрізі: окремих статей, підсумків по розділах, загальних підсумків активу й пасивів), див. Додаток А.

Зверніть увагу на те, що у формі 1 *одиноцею виміру є не гривня, а тисяча гривень*. Ця вимога відповідає принципу бухгалтерського обліку про необхідність застосування під час складання фінансової звітності єдиного грошового вимірника. Тож, складений вами початковий Баланс надасть Вам інформацію про майновий стан ПрАТ «Морозко» на 01.01.20XX р., у тис. грн.

Задача 2. Відкриття рахунків бухгалтерського обліку

Необхідно: Використовуючи дані початкового Балансу (Звіту про фінансовий стан) з попередньої задачі, відкрити до його статей необхідні бухгалтерські рахунки синтетичного та аналітичного обліку, у вигляді «Т»-літери (так звані, «літачки»).

Рекомендації до виконання задачі 2

Етап 4. Відкриття синтетичних рахунків бухгалтерського обліку

На основі Балансу підприємства ПрАТ «Морозко» (див. форму 1) слід відкрити синтетичні рахунки бухгалтерського обліку у вигляді літери «Т» («Т» - рахунки) і занести до них суму початкового сальдо.

У якості назви рахунку може бути вказаний лише шифр синтетичного рахунку (його код за Планом рахунків бухгалтерського обліку) [3].

Приклад 1. Будемо вважати, що стаття Балансу «Незавершене виробництво» містить станом на 01.01.20XXр. залишок у сумі 5 тис. грн. Нам слід накреслити рахунок у вигляді літери «Т» («літачок»), позначити його ліву частину як «Дебет», а праву – «Кредит». Потім необхідно зазначити шифр і назву синтетичного рахунку (або лише його шифр за Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій) та записати суму початкового сальдо за цим рахунком, рис. 1.1.

Д-т	23	К-т
С-до(поч) = 5000		

Або

Д-т	23 «Виробництво»	К-т
С-до(поч) = 5000		

Рис. 1.1. Відображення початкового сальдо на рахунку 23 «Виробництво»

Етап 5. Відкриття аналітичних рахунків бухгалтерського обліку

На основі розшифрування залишків (див. табл. 1.5 і 1.6), а також там, де це можливо (за даними табл. 1.2, 1.3), слід відкрити аналітичні рахунки до окремих синтетичних рахунків.

Таблиця 1.5

Розшифрування залишків за деякими аналітичними рахунками матеріалів станом на 01.01.20XX р.

Найменування матеріалу	Ціна, грн	Варіант 10	
		Кількість	Сума, грн.
Цегла, тис. шт.	500,00	5	2 500
Пісок, кг	3,50	1 000	3 500
Удароміцний АВ-пластик, м. п.	3,00	2 326	6 978
Труби металево-пластикові (діаметр 1/2"), м. п.	2,54	2 000	5 080
РАЗОМ:	-	-	18 058

Продовження табл. 1.5

**Розшифрування залишків за деякими аналітичними рахунками матеріалів
станом на 01.01.20XX р.**

Найменування матеріалу	Ціна, грн	Варіанти					
		1		2		3	
		Кількість	Сума, грн.	Кількість	Сума, грн.	Кількість	Сума, грн.
Цегла, тис. шт.	450,00	28	12 600	32	14 400	25	11 250
Пісок, кг	3,50	6 000	21 000	8 000	28 000	2 000	7 000
Удароміцний АВ-пластик, м. п.	3,00	2 000	6 000	2 000	6 000	4 500	13 500
Труби металевопластикові (діаметр 1/2"), м. п.	2,00	1 100	2 200	880	1 760	845	1 690
РАЗОМ:	-		41 800		50 160	-	33 440

Продовження табл. 1.5

**Розшифрування залишків за деякими аналітичними рахунками матеріалів
станом на 01.01.20XX р.**

Найменування матеріалу	Ціна, грн	Варіанти					
		4		5		6	
		Кількість	Сума, грн.	Кількість	Сума, грн.	Кількість	Сума, грн.
Цегла, шт.	0,45	14 000	6 300	15 000	6 750	16 000	7 200
Пісок, кг	4,00	2 500	10 000	3 000	12 000	10 000	40 000
Удароміцний АВ-пластик, м. п.	6,00	5 000	30 000	500	3 000	2 000	12 000
Труби металевопластикові (діаметр 1/2"), м. п.	2,00	885	1 770	620	1 240	496	992
РАЗОМ:	-		48 070		22 990	-	60 192

Продовження табл. 1.5

**Розшифрування залишків за деякими аналітичними рахунками матеріалів
станом на 01.01.20XX р.**

Найменування матеріалу	Ціна, грн	Варіанти					
		7		8		9	
		Кількість	Сума, грн.	Кількість	Сума, грн.	Кількість	Сума, грн.
Цегла, шт.	0,50	10 000	5000	14002,8	7001,4	1000	500
Пісок, кг	3,50	200	700	3 000	10500	2000	7000
Удароміцний АВ-пластик, м. п.	3,00	415	1245	3394	10182	628	1884
Труби металевопластикові (діаметр 1/2"), м. п.	3,80	1500	5700	1427	5422,6	4500	17100

РАЗОМ:	-		12645		33106	-	26484
---------------	---	--	-------	--	-------	---	-------

Таблиця 1.6

**Розшифрування залишків за аналітичними рахунками до рахунку 631
«Розрахунки з постачальниками і підрядниками» на 01.01.20XX р., у гривнях**

Найменування постачальників	Варіанти				
	1	2	3	4	5
ПАТ «Хімпром»	14000	16800	11 200	16 100	7 700
Фірма ТОВ «Будматеріали»	38 000	45 600	30 400	43 700	20 900
РАЗОМ:	52 000	62 400	41 600	59 800	28 600

Продовження табл. 1.6

**Розшифрування залишків за аналітичними рахунками до рахунку 631
«Розрахунки з постачальниками і підрядниками» на 01.01.20XX р., у гривнях**

Найменування постачальників	Варіанти				
	6	7	8	9	10
ПАТ «Хімпром»	20 160	4 235	11 088	8 870	6 048
Фірма ТОВ «Будматеріали»	54 720	11 495	30 096	24 077	16 416
РАЗОМ:	74 880	15 730	41 184	32 947	22 464

Аналітичні рахунки по матеріальних ресурсах слід відкрити таким чином, щоб спочатку були вказані лише початкові залишки (рис. 1.2).

Дебет	Рахунок				Кредит		
	(найменування матеріалу)						
	К-сть	Ціна, грн	Сума, грн.		К-сть	Ціна, грн.	Сума, грн.
Сальдо на початок							
Обороти та номер операції				Обороти та номер операції			
Сальдо на кінець							

Рис. 1.2. Аналітичний рахунок для обліку окремих видів матеріалів

Аналітичні рахунки по постачальниках матеріальних ресурсів слід відкрити за такою формою (рис. 1.3).

Рахунок	
(рахунок, що містить найменування)	
Д-т	К-т
	∑ Сальдо на початок (за пасивними рахунками)

Рис. 1.3. Аналітичний рахунок для обліку постачальників

Ми бачимо, що аналітичний облік є невід'ємною й важливою частиною бухгалтерського обліку.

Задача 3. Складання бухгалтерських проведеннь до операцій за окремими господарськими процесами підприємства

Необхідно: У Журналі реєстрації господарських операцій (табл. 1.7) визначити кореспонденцію рахунків, окремо за кожною операцією (тобто, – скласти бухгалтерські проведення до кожної операції, окремо).

Рекомендації до виконання задачі 3

Етап 6. Аналіз характеру господарської операції та визначення її впливу на зміни у Балансі

Спочатку уважно й послідовно прочитайте кожен операцію (див. табл. 1.7) та з'ясуйте її зміст. Потім проаналізуйте господарські операції і навпроти кожного порядкового їх номера, вкажіть тип змін (римськими цифрами), які вони викликають у бухгалтерському Балансі.

Таблиця 1.7

Опис господарських операцій і бухгалтерських проведеннь ПрАТ «Морозко» за 20XX рік, грн..

№ з/п	Зміст господарської операції	Дебет рахунка	Кредит рахунка	Сума	Тип змін у Балансі
I. ОПЕРАЦІЇ З ПРИДБАННЯ (ЗАКУПІВЛІ) СИРОВИНИ І МАТЕРІАЛІВ					
Підприємство ПрАТ «Морозко» придбало матеріально-сировинні ресурси (комплектуючі вироби з пластмаси і металовироби) у двох постачальників: ПП «Пластик» та ПАТ «Металік». Причому, якщо за пластмасові вироби наше Товариство розрахувалось відразу ж (попередня оплата), то з підприємством ПАТ «Металік» була укладена домовленість про оплату виробів з металу тільки після їх отримання (наступна оплата).					
1)	I.1 Перша подія – оплата матеріальних ресурсів			12 000	
а)	З поточного рахунка в банку ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» перерахована передплата фірмі ПП «Пластик» за комплектуючі вироби з пластмаси				
б)	Відображений податковий кредит з ПДВ			2 000	
в)	Надійшли до підприємства ПрАТ «Морозко» комплектуючі вироби з пластмаси та оприбутковувані на його складі			(опер.1а – опер.1б)	
г)	Відображений розрахунок з податкового кредиту з ПДВ (вказати суму)				
д)	Зарахована сума попередньої оплати за пластмасові вироби			(див. опер.1а)	
2	I.2 Перша подія – отримання матеріальних ресурсів				
а)	Отримані металовироби (труби оцинковані різних діаметрів, листи сталеві) від ПАТ «Металік», їх оприбутковано на складі ПрАТ «Морозко»			22 000	
б)	Відображений податковий кредит з ПДВ (суму визначити самостійно)				
в)	Перерахована оплата за металовироби			26 400	

	ПАТ «Металік»				
--	---------------	--	--	--	--

3.	I.3 Придбання (закупівля) товарно-матеріальних цінностей через підзвітних осіб			300	
а)	Завідуючому господарством ПрАТ «Морозко» Давиденко Р. В. видано з каси під звіт для придбання електролампочок для освітлення основного виробничого цеху підприємства				
б)	Завгосп Давиденко Р. В. відзвітувала про використання наданих їй коштів (вона надала товарні чеки та склала авансовий звіт). Електролампочки (МШП) здані до комори цеху основного виробництва			250	
в)	Невикористані підзвітною особою гроші повернуті до каси підприємства			50	
II. ОПЕРАЦІЇ З ПРИДБАННЯ (ЗАКУПІВЛІ) НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ					
4. У підприємства ПрАТ «Станкоприлад» було закуплене нове виробниче устаткування на суму 60 000 грн (перша подія – отримання устаткування)					
а)	Підприємством ПрАТ «Морозко» оприбутковано устаткування			50 000	
б)	Відображений ПДВ			10 000	
в)	Сплачений рахунок постачальника – підприємства ПрАТ «Станкоприлад»			(опер.4а + опер.4б)	
г)	Нове виробниче устаткування введено в експлуатацію в основному цеху ПрАТ «Морозко»			(див. опер.4а)	
III. ОПЕРАЦІЇ ВИРОБНИЧОГО ЦИКЛУ					
5.	До виробництва зі складу нашого Товариства надійшли матеріально-сировинні ресурси, загальною сумою 23 000 грн., з них:			8 000	
а)	комплектуючі вироби з пластмаси				
б)	вироби з металу			15 000	
6.	За звітний період нарахована заробітна плата основним виробничим працівникам; проведені нарахування на фонд заробітної плати загальнообов'язкових страхових зборів та утримання з заробітної плати робітників, передбачені чинним законодавством України				
а)	Нарахована заробітна плата працівникам основного виробництва			48 000	
б)	Здійснені нарахування на фонд заробітної плати основних виробничих працівників Єдиного соціального внеску (ЄСВ), за ставкою 37% .				
в)	Із загальної суми заробітної плати, яка була нарахована працівникам Товариства, проведені загальнообов'язкові державні утримання, з них: - податок з доходів фізичних осіб – до бюджету			6 000	

	- на соціальні потреби, – органам державного соціального страхування, – ЄСВ (за ставкою 3,6%)				
7.	Нарахована амортизація верстатів та виробничого устаткування ПрАТ «Морозко»			100 000	
8.	Виготовлена та оприбуткована на складі готова продукція за фактичною собівартістю (суму визначити самостійно)				
IV. ОПЕРАЦІЇ З РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ					
9.	Реалізована готова продукція на суму 180 000 грн. (з ПДВ). Перша подія – відвантаження продукції				
а)	Товариством відвантажена готова продукція її покупцям			180 000	
б)	Нарахована сума податкових зобов'язань з ПДВ			30 000	
в)	Віднесений дохід від реалізації на фінансовий результат (суму визначити самостійно)				
г)	Відображена собівартість реалізації продукції (суму визначити самостійно)				
д)	Списана собівартість реалізованої продукції ПрАТ «Морозко» на фінансовий результат (суму визначити самостійно)				
е)	У повному обсязі сплачена покупцями реалізована їм продукція за операцією 9 (суму визначити самостійно)				
V. РОЗРАХУНКОВІ ОПЕРАЦІЇ (РОЗРАХУНКИ З КРЕДИТОРАМИ)					
10.	Сплачена заробітна плата працівникам Товариства. У той же час у касі залишилася сума зарплати, яка не могла бути отримана працівниками своєчасно з різних причин				
а)	Отримані в касу для виплати заробітної плати грошові кошти			40 180	
б)	Сплачена заробітна плата згідно з платіжною відомістю			38 900	
в)	Депонована сума своєчасно неотриманої працівниками заробітної плати (суму визначити самостійно)				
г)	Повернута до банку сума депонованої зарплати (суму визначити самостійно)				
11.	З поточного рахунку у банку ПрАТ «Морозко» перераховані утримання: - до бюджету (заборгованість за податками)			28 000	
	- суми зі страхування – з Єдиного соціального внеску – у повному обсязі (загальну суму визначити, виходячи з того, що б5 рахунок, як і його субрахунки, не матимуть залишку)				

Примітка 1.2 У теоретичних дослідженнях у галузі бухгалтерського обліку поширено вживається таке визначення чотирьох основних типів господарських операцій щодо їх впливу на бухгалтерський Баланс:

I тип: Активна стаття (зменшується) – Активна стаття (збільшується), Підсумок балансу не змінюється.

II тип: Пасивна стаття (зменшується) – Пасивна стаття (збільшується), Підсумок балансу не змінюється.

III тип: Активна стаття (збільшується) – Пасивна стаття (збільшується), Підсумок балансу збільшується.

IV тип: Активна стаття (зменшується) – Пасивна стаття (зменшується). Підсумок балансу зменшується.

За цією класифікацією й вкажіть у відповідній графі (див. табл. 1.7) тип, до якого відноситься кожна з названих у задачі господарських операцій.

Етап 7. Складання бухгалтерських записів (проведень) до господарських операцій

Далі ви повинні скласти бухгалтерські проведення до тих умовних господарських операцій ПрАТ «Морозко», що мали місце в діяльності нашого умовного підприємства протягом звітного періоду – 20XX року (див. табл. 1.7). Рахунки бухгалтерського обліку слід зазначити, використовуючи їх код, відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції до Плану рахунків [9; 10].

Метод подвійного запису, що застосовується для цього, передбачає необхідність відображення кожної господарської операції по дебету одного рахунку бухгалтерського обліку та одночасно, – по кредиту іншого рахунку.

Сума господарської операції свідчить про рух коштів (про обороти) на цих облікових рахунках, отже, по обох рахунках вона повинна бути однією й тією ж.

Приклад 2. Господарська операція: «За відповідним документом, на потреби основного виробництва були відпущені зі складу підприємства матеріали на загальну суму 18 200 грн.»

На цю суму роблять наступний бухгалтерський запис:

Д-т 23 рах. «Виробництво» - 18 200 грн.;

К-т 201 рах. «Сировина й матеріали» - 18 200 грн..

Там де це необхідно, слід розрахувати деякі суми до операцій та включити їх до Журналу господарських операцій (див. табл. 1.7).

Усі господарські операції виділені нами як окремі блоки (групи) відповідно до тих господарських процесів, до яких вони безпосередньо відносяться.

Перші два блоки курсової роботи відносяться до процесу постачання на підприємство матеріально-сировинних ресурсів і необоротних активів.

Щоб надати Вам підтримку у виконанні цієї частини завдання, нижче ми наведемо необхідні пояснення щодо відображення у бухгалтерському обліку тих господарських операцій, які є найскладнішими для Вас. Ваша ж подальша самостійна робота полягає у тому, щоб, уважно використовуючи наведені нами коментарі, мати змогу скласти бухгалтерські проведення до кожної без винятку господарської операції та зазначити необхідну суму по ній (див. табл. 1.7).

Примітка 1.3 Слід пам'ятати про те, що більшість підприємств України (юридичні особи) є платниками податку на додану вартість (далі, ПДВ) [2]. Відображення ПДВ у бухгалтерському обліку підприємства, – платника ПДВ, – відчуває на собі вплив від ведення податкового обліку. Через це, під час придбання ТМЦ та розрахунку за них завжди слід визначати, що є «першою подією»: «спочатку гроші (оплата) – потім доставка» (передплата цінностей) чи, навпаки, «спочатку отримання ТМЦ – потім їх оплата» (подальша оплата).

Отже, при закупівлі будь-якого виду ТМЦ (включаючи матеріально-сировинні ресурси, продукти незавершеного виробництва інших підприємств, товари, а також різні

види об'єктів основних засобів) у підприємства-покупця виникає податковий кредит з ПДВ. Під час продажу будь-якого виду ТМЦ у підприємства-продавця виникають податкові зобов'язання з ПДВ. На сьогодні ставка податку на додану вартість в Україні складає 20% від вартості товарно-матеріальних цінностей (далі ТМЦ), що придбає (купує) підприємство.

Пояснення до операції 1.

У схемі «Перша подія – оплата» відбувається наступне (операції 1а-1д).

Операція 1а. Спочатку наше ПрАТ «Морозко» перераховує кошти постачальнику матеріально-сировинних ресурсів за ті ТМЦ, які воно в нього придбає. Загальна вартість їхньої оплати вже включає в себе суму ПДВ (тобто 20 % понад вартістю ТМЦ). Таким чином, сума коштів, що перераховуються, фактично складає 120 % вартості ресурсів.

Операція 1б. У платіжному дорученні, – документі, який надає підприємство-покупець ТМЦ у свій банк на оплату угоди, – величина ПДВ зазначається (виділяється) окремим рядком, підставою для чого є податкова накладна щодо цього. Отже, у підприємства-покупця (тобто, у нашого Товариства) виникає податковий кредит з ПДВ.

Сума податкового кредиту з ПДВ складає 1/6 всієї вартості оплати. Це є 20 % у складі суми, зазначеної в латіжному дорученні підприємства-покупця. Тож, бухгалтерський запис до цієї операції виглядає наступним чином:

Дебет 641/ПДВ субрахунок – на 1/6 від суми операції 1а);

Кредит 644 субрахунок – на 1/6 від суми операції 1а).

Примітка 1.4 Застосування 644 субрахунок пов'язане із таким. При здійсненні передплати за ТМЦ підприємство-покупець ще не отримало податкову накладну від їхнього продавця. Цей субрахунок, по суті, є своєрідним «буфером»: так, він відображає утворення у підприємства-покупця податкового кредиту, але ще не надає йому можливостей для відшкодування продавцеві ПДВ.

Операція 1в. Далі підприємство-покупець (ПрАТ «Морозко») отримує матеріально-сировинні ресурси на свій склад (у сховище), де вони фактично зараховуються до складу наявних виробничих запасів. Це означає, що бухгалтерія нашого Товариства повинна відобразити в бухгалтерському обліку первісну вартість усіх придбаних матеріальних ресурсів на момент їхнього оприбуткування (тобто, зарахування до складу виробничих запасів підприємства-покупця), без суми ПДВ.

Одночасно перед постачальником цих ресурсів з боку ПрАТ «Морозко» виникають розрахункові зобов'язання (тобто, утворюється кредиторська заборгованість підприємства-покупця за ТМЦ).

Бухгалтерський запис до цієї операції:

Дебет 20 рахунка (зазначається субрахунок цього рахунка залежно від виду виробничих запасів) – на суму із операцій 1а) - 1б);

Кредит 631 субрахунок - на суму із операцій 1а) - 1б).

Операція 1г. Під час оприбуткування виробничих запасів не слід забувати про необхідність «погашення» податкового кредиту з ПДВ, який раніше був відображений за кредитом 644 субрахунок (див. операцію 1б), – вважатимемо, що податкову накладну вже надано. Зробимо відповідний запис:

Дебет 644 субрахунок – на суму із операції 1б);

Кредит 631 субрахунок – на суму із операції 1б).

Таким чином, 644 субрахунок «закривається».

Операція 1д. Якщо ми уважно простежимо за ланцюжком бухгалтерських проведення, що мав місце в операції 1 (див. операції 1а – 1г), то побачимо, що у нас залишились дебіторська (відображена на 371 субрахунок) і кредиторська (на субрахунок 631) види заборгованості. Ми повинні їх погасити через те, що ТМЦ вже знаходяться на складі ПрАТ «Морозко». Тому нам треба зробити наступний бухгалтерський запис про їх взаємопогашення:

Дебет 631 субрахунок – на суму попередньої оплати за операцію 1а);

Кредит 371 субрахунка – на суму попередньої оплати за операцію 1а).

Примітка 1.5 Нами наведені лише коди бухгалтерських рахунків. Вам треба визначити їх назву за чинним Планом рахунків бухгалтерського обліку та призначення відповідно до Інструкції щодо застосування цього Плану рахунків [9; 10].

Пояснення до операції 2.

У схемі «Перша подія – отримання ТМЦ» бухгалтерський облік менш складний: спочатку ми повинні оприбуткувати ТМЦ на складі підприємства-покупця (без ПДВ), потім треба відобразити податковий кредит з ПДВ (20 % від вартості оприбуткованих на складі ТМЦ) і, нарешті, ми маємо розрахуватися з постачальником за всю вартість товарно-матеріальних цінностей, разом з ПДВ (сума *операцій 2а* та *2б*).

Пояснення до операції 3.

При придбанні ТМЦ від підзвітних осіб ми маємо справу з типовим процесом видачі під звіт грошових коштів з каси і з подальшим звітом про їх використання (*операція 3а*). В *операції 3б* відбувається оприбуткування ТМЦ на склад підприємства, що придбало їх, отже за дебетом цієї операції потрібно зазначити рахунок окремого виду матеріально-сировинних ресурсів або субрахунок, – для більш точного визначення їх виду (20 рахунок або субрахунки 201, 202 та ін.; 22 рахунок або відкриті до нього субрахунки; 28 рахунок або відкриті до нього субрахунки) [9; 10].

Пояснення до операції 4.

Операції, що пов'язані з придбанням необоротних активів, багато в чому схожі на операції з придбання ТМЦ, однак, головна їх відмінність полягає в тому, що необоротні активи за своїм економічним змістом не є виробничими запасами: вони – засоби праці, а не предмети праці. Тому при придбанні необоротних активів підприємство-покупець стає фактично інвестором цих активів (на цьому етапі він лише інвестує (вкладає) гроші в їх придбання).

Бухгалтерський запис до *операції 4а* вказує на вкладення коштів у нове виробниче обладнання. При цьому нам слід дебетувати відповідний субрахунок 15 рахунку «Капітальні інвестиції»:

Дебет 152 субрахунка – на суму вартості устаткування без ПДВ;

Кредит 631 субрахунка – на суму вартості устаткування без ПДВ.

На суму вартості устаткування без ПДВ.

Відображення ПДВ та оплата рахунка постачальника робляться, як і раніше (див. операцію 2б і 2в), оскільки перша подія – отримання устаткування.

Примітка 1.6 Якщо ПрАТ «Морозко» придбало необоротні активи, щоб надалі використовувати їх у своїй діяльності, а не з метою їх подальшого перепродажу, то воно обов'язково мусить у якийсь час ввести їх до експлуатації. Це означає, що дані об'єкти мають бути виведені зі складу капітальних інвестицій підприємства, а їх вартість повинна бути додана до відповідного виду тих об'єктів необоротних активів, що вже використовуються підприємством. У нашому випадку (*операція 4г*) бухгалтерський запис вказує на введення до експлуатації придбаного виробничого устаткування, тобто збільшується вартість цього виду об'єктів основних засобів:

Дебет 104 субрахунка – на суму вартості устаткування без ПДВ;

Кредит 152 субрахунка – на суму вартості устаткування без ПДВ.

З першого числа місяця, що є наступним після місяця (дати) введення до експлуатації об'єкта основних засобів, розпочнеться нарахування амортизації за цим об'єктом.

Третій блок завдання стосується процесу виробництва продукції, тобто формування в обліку собівартості продукції, що виготовляється.

Пояснення до операції 6.

Відповідно до чинного законодавства кожне підприємство зобов'язане надавати допомогу суспільству в різних сферах соціального страхування – здійснювати загальнообов'язкове державне страхування. Тож, окрім витрат, які закономірно

формується в складі виробничої собівартості продукції (пов'язані із необхідністю використання у виробництві матеріально-сировинних ресурсів, основних засобів, трудових ресурсів), до їхнього складу повинні обов'язково увійти й витрати на соціальні заходи (*страхові збори або нарахування*), що здійснюються на фонд оплати праці персоналу підприємства.

З 01.01.2011 року правила нарахування внесків на державне соціальне страхування кардинально змінилися. Відтепер замість чотирьох різних внесків за різними ставками до чотирьох різних фондів (до Пенсійного Фонду України, – з пенсійного страхування, а також до органів (фондів) загальнообов'язкового державного соціального страхування – з безробіття, на випадок тимчасової втрати працездатності та від нещасного випадку на виробництві) слід сплачувати один, так званий «Єдиний соціальний внесок» (далі ЄСВ).

Порядок нарахування та сплати ЄСВ регулює Закон від 08.07.2010 р. № 2464-VI [3]. Відповідальність за його виконання покладено на Пенсійний фонд України. При цьому залишаються також чинними інші чотири соціальні закони України:

- Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;
- Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття;
- Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності [4-7].

Роботодавці (різні підприємства) повинні нараховувати й сплачувати ЄСВ за різними ставками за рахунок того, що вони знаходяться на різних умовах оподаткування та мають різний клас професійного ризику. Уся сума цього внеску (після надходження до бюджету) буде розподіленою між різними фондами.

Вважатимемо, що ПрАТ «Морозко» знаходиться на загальній системі оподаткування та має 15 клас професійного ризику виробництва. Тоді для нашого Товариства (див. операцію бб) ставка ЄСВ буде визначатись відповідно до статті 8 Закону Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [3] і становитиме 37 % від фонду фактично нарахованої робітникам заробітної плати.

Отже, до собівартості продукції, яка виготовляється підприємством, обов'язково повинні бути включені ще й витрати на соціальні заходи, які потім будуть сплачені підприємством (як роботодавцем) до органів державного соціального страхування відповідно до чинного законодавства.

Бухгалтерський запис до операції бб має вигляд:

Дебет 23 рахунка - На суму Єдиного соціального внеску, що нарахований за відповідною відсотковою ставкою;

Кредит 65 рахунка - На суму Єдиного соціального внеску, що нарахований за відповідною відсотковою ставкою.

Операція б в. Крім того, що підприємства (як роботодавці) беруть участь у забезпеченні соціальних програм держави, їх наймані працівники, – персонал, – незалежно від рівня посади, яку обіймають, та кваліфікації праці, також беруть участь у цьому процесі: вони сплачують податок з доходів фізичних осіб і роблять свій внесок у розвиток соціальних програм із своєї зарплати (також сплачуючи ЄСВ, але за іншою ставкою). На 01.01.2011 року ставка ПДФО (податку з доходів фізичних осіб) складала 15% від суми нарахованої працівнику заробітної плати. Ставка ЄСВ для найманих працівників у нашому прикладі складатиме 3,6%.

Працівники бухгалтерської служби підприємства виконують всі необхідні утримання з заробітної плати працівників підприємства “автоматично” відповідно до чинного законодавства України. По-перше, такий порядок усуває можливі незручності, що можуть виникнути у працівників, коли б вони самі здійснювали ці платежі, по-друге, держава отримує систему надійного контролю за цим процесом. Таким чином, замість номінальної заробітної плати (тобто такої, що ще не “очищена” від податків і зборів

різного роду) кожний працівник підприємства одержує в касі реальну (“чисту”) заробітну плату, з якої вже зроблені всі необхідні утримання.

Примітка 1.7 Під час складання бухгалтерських записів до *операції 6в* дебетується 661 рахунок і кредитується 641/ПДФО субрахунок та 65 рахунок відповідно.

Четвертий блок завдання містить у собі господарські операції, що пов’язані з реалізацією продукції. На суму Єдиного соціального внеску, що нарахований за відповідною відсотковою ставкою.

При реалізації продукції можлива її передплата. Однак слід враховувати й те, що передплати може й не бути. Ми будемо виходити з того, що з підприємством ПрАТ «Морозко» покупці розраховуються не одразу, а тільки після того, як отримують від нього продукцію (тобто, в нашому випадку має місце розрахунок на умовах подальшої оплати).

Пояснення до операції 9.

Операція 9а. Спочатку Товариство відвантажує готову продукцію покупцям. При цьому відбувається збільшення його дебіторської заборгованості (з боку покупців) та одночасно збільшується дохід підприємства від реалізації готової продукції. Це оформлюється бухгалтерським записом:

Дебет 36 рахунка - на всю вартість продукції (разом із нарахованим на неї ПДВ);

Кредит 701 субрахунка - на всю вартість продукції (разом із нарахованим на неї ПДВ).

Операція 9б. Нагадаємо, що ПДВ складає 20 % від вартості продукції, що продається. При відвантаженні продукції у нашого підприємства виникають податкові зобов’язання з ПДВ. Це означає, що дохід підприємства потрібно зменшити на суму ПДВ:

Дебет 701 субрахунка – на суму ПДВ;

Кредит 641/ ПДФО субрахунка – на суму ПДВ.

Операція 9в. Дохід від реалізації також має бути списаний, – на фінансовий результат діяльності підприємства:

Дебет 701 рахунка,

Кредит 79 рахунка.

При цьому слід враховувати, що дохід в *операції 10а* був зменшений в *операції 10б* на суму ПДВ.

Операція 9г. Далі ми повинні віднести фактичну собівартість готової продукції на собівартість її реалізації, бо цієї продукції вже немає на складі підприємства ПрАТ «Морозко»:

Дебет 90 рахунка - на частину суми фактичної собівартості готової продукції, раніше відображеної на рахунку 26 (без ПДВ);

Кредит 26 рахунка - на частину суми фактичної собівартості готової продукції, раніше відображеної на рахунку 26 (без ПДВ).

Операція 9д. Собівартість реалізованої продукції має бути списана, в свою чергу, на фінансові результати діяльності підприємства:

Дебет 79 рахунка,

Кредит 90 рахунка.

Операція 9є. Ми розглянули, як підприємство відвантажило продукцію і віднесло на фінансові результати доходи та витрати, що пов’язані з її реалізацією. Та є ще одна операція, коли підприємство отримує на свій поточний рахунок кошти від покупців (за продукцію і ПДВ), тоді зменшується сума дебіторської заборгованості підприємства (з боку покупців).

Таким чином, остання операція, пов’язана з реалізацією продукції, на умовах наступної оплати, та свідчить про необхідність погашення Товариством наявної дебіторської заборгованості, оскільки покупці вже розрахувалися з ним за одержану від нього продукцію.

П’ятий блок завдання містить операції, що пов’язані з поверненням на поточний рахунок коштів своєчасно не виданої працівникам, але належної їм заробітної плати, та

операції, що пов'язані з погашенням підприємством наявної кредиторської заборгованості.

Такі операції ми називаємо «розрахункові» через те, що вони не належать до жодного з господарських процесів, але обслуговують обіг коштів.

Примітка 1.8 Розглянувши оформлення в бухгалтерському обліку операцій, що наведені в Журналі господарських операцій (див. табл. 1.7), потрібно сказати і ще про один важливий факт, що має місце в бухгалтерському обліку.

Йдеться про необхідність визначення фінансового результату підприємства – прибутку чи збитку. Для цього рахунки 7 і 9 класів наприкінці кожного звітного періоду обов'язково «закриваються» на 79 рахунок (тобто не повинні мати залишку на початок наступного звітного періоду). Сам 79 рахунок, у свою чергу, «закривається» на 44 рахунок. Якщо доходи перевищують витрати, то фінансовий результат – прибуток; якщо, навпаки, доходи менше видатків, то – збиток.

Задача 4. Визначення оборотів та кінцевих залишків на рахунках бухгалтерського обліку

Необхідно: Відобразити на рахунках синтетичного обліку рух активів, капіталу, зобов'язань та визначити кінцевий залишок на кожному з рахунків.

Рекомендації до виконання задачі 4

Етап 8. Визначення залишків на рахунках бухгалтерського обліку

Щоб скласти Оборотною відомість і на її основі вивести баланс підприємства на кінець звітного періоду (тобто скласти кінцевий Баланс підприємства), необхідно спочатку визначити залишки та обороти на аналітичних і синтетичних рахунках бухгалтерського обліку.

Для того, щоб визначити кінцеві залишки на всіх задіяних нами рахунках, спочатку необхідно звернутися до тих з них, що були відкриті нами раніше (див. задачу 2, етапи 4 і 5). На вже відкриті рахунки слід перенести усі обороти по них, що мали місце протягом звітного періоду. Одночасно з цим, навпроти кожної суми дебетового або кредитового обороту треба зазначити номер відповідної господарської операції (див. табл. 1.7).

Потім слід відкрити ті синтетичні рахунки, яких раніше не було відкрито, бо вони не мали початкового сальдо і вперше зустрілися у Журналі реєстрації господарських операцій (див. табл. 1.7). За ними також треба зібрати всі дебетові та кредитові обороти із зазначенням номера відповідної операції за дебетом та кредитом кожного з рахунків.

Таким чином, загальна кількість створених нами «Т» - рахунків відповідає всім рахункам, що брали участь у початковому балансі підприємства та з допомогою яких робився запис господарських операцій.

Наприкінці необхідно підрахувати загальні суми всіх оборотів (дебетових, кредитових) та визначити кінцеві залишки на всіх, без винятку, відкритих нами бухгалтерських рахунках (як синтетичного, так й аналітичного обліку).

Підраховавши суми оборотів і вивівши кінцеві залишки на кожному рахунку, розпочинаємо складання сальдової Оборотної відомості.

Задача 5. Складання перевірного («пробного») та кінцевого бухгалтерських Балансів

Необхідно: Скласти Оборотною відомість та кінцевий бухгалтерський Баланс підприємства ПрАТ «Морозко» (за звітний період).

Рекомендації до виконання задачі 5

Етап 9. Складання Оборотної відомості

Оборотна відомість – це перевірочний (або, як її ще називають, «пробний») Баланс підприємства, що складається лише за синтетичними рахунками. Вона містить усі початкові сальдо бухгалтерських рахунків з урахуванням відображення змін, що були викликані по них господарськими операціями підприємства (тими, які відбулися протягом звітного періоду).

Оборотна відомість містить також й кінцеві залишки на всіх рахунках.

В Оборотній відомості обов'язково потрібно дотримуватися рівноваги між загальними сумами:

- початкових залишків на активних і пасивних рахунках;
- оборотів за активними і пасивними рахунками;
- кінцевих залишків на активних і пасивних рахунках, рис. 1.4.

Шифр рахунка (або субрахунка)	Залишок на початок звітного періоду (Зп)		Обороти за звітний період		Залишок на кінець звітного періоду (Зк)	
	Дебет (у активних рахунках)	Кредит (у пасивних рахунках)	Дебет (усі обороти)	Кредит (усі обороти)	Дебет (у активних рахунках)	Кредит (у пасивних рахунках)
УСЬОГО	$\Sigma Зп(Д) =$	$\Sigma Зп(К)$	$\Sigma Об(Д) =$	$\Sigma Об(К)$	$\Sigma Зк(Д) =$	$\Sigma Зк(К)$

Рис. 1.4. Схематичне зображення Оборотної відомості підприємства

Етап 10. Складання кінцевого Балансу підприємства

Використовуючи інформацію з Оборотної відомості та дотримуючись раніш наданих рекомендацій (див. задачу 1, етапи 1-3), складіть аналогічним чином Баланс підприємства ПрАТ «Морозко» на кінець звітного періоду (на 31 грудня 20XX року) у статистичній формі 1 (див. Додаток А).

Для цього одержані нами підсумкові дані в оборотній відомості слід перенести до типової форми 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», до граfi «На кінець звітного періоду». Нагадуємо, що заздалегідь всі дані потрібно перевести в «тис. грн.».

Порівняйте між собою отримані Баланси (на початок звітного періоду та на його кінець).

Проаналізуйте, як змінився загальний підсумок (валюта) Балансу звітного періоду в порівнянні з попереднім роком: він збільшився чи зменшився? Про що свідчить наявна зміна суми валюти Балансу? Які зміни відбулися при цьому в структурі Балансу?

Додаток А

	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
Підприємство _____	за ЄДРПОУ	01
Територія _____	за КОАТУУ	
Організаційно-правова форма господарювання _____	за КОПФГ	
Вид економічної діяльності _____	за КВЕД	
Середня кількість працівників ¹ _____		
Адреса, телефон _____		

Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма N 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку «v» у відповідній клітинці):
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
за міжнародними стандартами фінансової звітності

--	--

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на _____ 20__ р.

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010		
первісна вартість	1011		
знос	1012		
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095		
II. Оборотні активи			
Запаси	1100		
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125		
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165		
Витрати майбутніх періодів	1170		

Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195		
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300		

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400		
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420		
Неоплачений капітал	1425	()	()
Вилучений капітал	1430	()	()
Усього за розділом I	1495		
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615		
розрахунками з бюджетом	1620		
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625		
розрахунками з оплати праці	1630		
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690		
Усього за розділом III	1695		
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900		

Керівник

Головний бухгалтер